

OBSAH

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK	14
ÚVOD	16
1. Význam aplikácie psychologických poznatkov v práve	19
1.1 Aplikačné možnosti psychológie v práve.	19
1.2 Normatívna regulácia správania ako predmet záujmu psychológie práva	24
2. Rodové štúdie v kontexte psychológie práva a nepravdivé trestné oznámenia	28
2.1 Rodové rozdiely ako faktor pri posudzovaní trestnej zodpovednosti	28
2.2 Právno-psychologické aspekty nepravdivých trestných oznámení	30
3. Vybrané problémy investigatívnej psychológie	41
3.1 Vymedzenie predmetu investigatívnej psychológie	41
3.2 Kriminálne profilovanie v praxi investigatívnej psychológie	42
3.3 Individuálny psychologický podpis páchatela	48
3.4 Psychologická pitva a jej význam v praxi vyšetrovania	50
3.5 Využitie geografického profilovania v praxi vyšetrovania	53
3.6 Proces psychologického profilovania osobnosti páchatela	55
4. Sociálno-psychologické aspekty komunikácie v procese vyšetrovania	58
4.1 Význam komunikačných zručností v práci vyšetrovateľa	58
4.2 Obsahová stránka komunikácie vyšetrovateľa so svedkom	61
4.3 Funkcie komunikácie v kontexte výtluchovej interakcie	63
4.4 Sociálna percepcia a proces komunikácie	64
4.5 Selfkoncept a jeho význam v procese komunikácie	67
4.6 Sociálno-psychologické aspekty aktívneho počúvania a jeho význam v práci vyšetrovateľa.....	68
5. Organizačno-technické a kognitívne aspekty vyšetrovania	74
5.1 Vyšetrovanie ako proces poznávania skutkových okolností	74
5.2 Význam informácií v procese vyšetrovania	77
5.3 Priebeh vyšetrovania ako náročný kognitívny proces	78

6. Psychologické aspekty operatívno-pátracej činnosti	85
6.1 Význam psychologických poznatkov v práci kriminalistu	85
6.2 Psychologické aspekty sledovania	86
6.3 Psychologické aspekty výberu osôb vhodných na výkon sledovania	87
6.4 Psychologicko-taktické aspekty získavania informátora	91
7. Psychologicko-taktické aspekty vedenia výsluchu s podozrivými a obvinenými osobami	96
7.1 Psychológia výsluchu v kontexte policajného vyšetrovania	96
7.2 Charakteristika jednotlivých zaistovacích prostriedkov na zabezpečenie podozrivého a obvineného v trestnom konaní	99
7.3 Charakteristika jednotlivých štýlov vedenia výsluchu podozrivých a obvinených osôb	103
7.3.1 Direktívny štýl vedenia výsluchu	103
7.3.2 Nedirektívny štýl vedenia výsluchu	104
7.3.3 Prívetivý štýl vedenia výsluchu	104
7.3.4 Emocionálny štýl vedenia výsluchu	105
7.3.5 Logický štýl vedenia výsluchu	106
7.3.6 Agresívny štýl vedenia výsluchu	106
7.3.7 Štýl vedenia výsluchu taktikou dobrého a zlého policajta	107
7.3.8 Odmeraný štýl vedenia výsluchu	108
7.3.9 Racionalizujúci štýl vedenia výsluchu	108
7.3.10 Psychologizujúci – terapeutizujúci štýl vedenia výsluchu	109
7.4 Možnosti využitia prístupu zameraného na človeka pri vedení výsluchu podozrivého a obvineného	111
7.4.1 Vyšetrovaný subjekt a umožnenie jeho vyjadrenia zážitku seba v priebehu výsluchu	112
7.4.2 Vyšetrovaný subjekt a proces vyjadrovania ideálneho ja v priebehu výsluchu	113
7.4.3 Prežívanie úzkosti vyšetrovaného subjektu a jej zvládanie v priebehu výsluchu	113
7.4.4 Kongruencia a inkongruencia v prežívaní vyšetrovaného subjektu v priebehu výsluchu	114

7.5	Psychologické aspekty na priznanie zameraných spúšťacích tém a význam ich využitia pri výsluchu podozrivého a obvineného	114
7.5.1	Na priznanie zameraná spúšťacia téma č. 1 – (Sebavedomie z papiera)	115
7.5.2	Na priznanie zameraná spúšťacia téma č. 2 – (Pravda raz vypláva na povrch)	116
7.5.3	Na priznanie zameraná spúšťacia téma č. 3 – (Klamstvo plodí ďalšie klamstvo).....	116
7.5.4	Na priznanie zameraná spúšťacia téma č. 4 – (Prekrúcanie už nemá zmysel)	116
7.5.5	Na priznanie zameraná spúšťacia téma č. 5 – (Vyklučkovať z toho už nie je možné)	117
7.5.6	Na priznanie zameraná spúšťacia téma č. 6 – (Hádzať špinu na iných sa nevypláca)	117
7.5.7	Na priznanie zameraná spúšťacia téma č. 7 – (Záplava emócií je silná)	118
7.5.8	Na priznanie zameraná spúšťacia téma č. 8 – (V temnom tieni výčitiek).....	119
7.6	Psychologické aspekty procesu získavania priznania od podozrivého	119
8.	Psychológia bezpečnosti a jej význam pri výkone policajných činností	126
8.1	Psychologické vymedzenie pojmu bezpečnosť	126
8.2	Posudzovanie miery nebezpečenstva	127
8.2.1	Psychologické posudzovanie rizikových faktorov	129
8.3	Psychologické aspekty bezpečnosti pri výkone policajných činností	131
8.3.1	Psychologické aspekty bezpečnosti vedenia výsluchu	132
8.3.2	Psychologické aspekty bezpečnosti pri zastavovaní a kontrole vozidiel s podozrivými osobami	133
9.	Psychologické špecifiká realizácie výsluchu maloletých osôb	137
9.1	Psychologicko-právna charakteristika maloletého svedka	137
9.1.1	Veková úroveň maloletého ako faktor dĺžky výsluchu	140

9.1.2 Priestorová organizácia výsluchovej miestnosti pri výsluchu maloletých	141
10. Psychologické posudzovanie vierohodnosti v praxi vyšetrovania	146
10.1 Úvod do problematiky psychologického posudzovania vierohodnosti	146
10.2 Primitívne metódy psychologického posudzovania vierohodnosti	150
10.3 Prvé objektívne metódy posudzovania vierohodnosti	153
10.4 Metódy posudzovania vierohodnosti v období 19. storočia	155
10.4.1 Slovné asociácie ako metóda posudzovania vierohodnosti a klamstva	156
11. Sociálno-psychologické aspekty hodnotenia vierohodnosti a klamstva	159
11.1 Význam psychologického posudzovania vierohodnosti a vymedzenie niektorých súvisiacich pojmov	159
11.2 Základné pojmy psychologického posudzovania vierohodnosti	161
11.3 Ako dobre poznáme, keď nás niekto klame	171
12. Emocionálny a kognitívny kontext vierohodnosti a klamstva	175
12.1 Charakteristika niektorých procesov pri produkcii klamstva	175
12.2 Manipulácia a klamstvo	179
12.3 Spôsoby odhaľovania klamstva	184
13. Vybrané psychické procesy a ich význam v procese posudzovania vierohodnosti	187
13.1 Zmyslové orgány a ich význam v posudzovaní vierohodnosti	187
13.2 Pamäťový proces a jeho význam v posudzovaní vierohodnosti	188
13.3 Chyby sociálnej percepcie posudzovateľa v procese posudzovania vierohodnosti	190
13.4 Sociálna interakcia posudzovateľ – posudzovaný a niektoré kognitívno-psychologické súvislosti	194
14. Indikátory vierohodnosti	197
14.1 Charakteristika vybraných indikátorov vierohodnosti	197
14.1.1 Protirečivosť a inkonzistencia výpovede	198
14.1.2 Reakcia na neočakávanú otázku	200
14.1.3 Podstatné zmeny v správaní (štrukturálny zlom)	202

14.1.4	Prítomnosť prejavov neúprimných emócií	203
14.1.5	Prejavy neistoty.....	204
14.1.6	Uvádzanie nadbytočných detailov	205
14.1.7	Logickosť a konzistentnosť svedeckej výpovede.....	206
14.1.8	Vysoký počet detailov vo svedeckej výpovedi	207
15.	Výskumy v oblasti posudzovania vierohodnosti	
	a identifikácie klamstva.....	210
15.1	Psychofyziologické výskumy a metódy posudzovania vierohodnosti a prejavov klamstva	210
15.2	Posudzovanie vierohodnosti a klamstva z verbálnych a neverbálnych prejavov	217
15.2.1	Reality Monitoring ako metóda posudzovania vierohodnosti a klamstva	218
15.2.2	Metóda Statement Validity Assessment – Criteria-based content analysis	227
15.3	Posudzovanie vierohodnosti ako odborná psychologická činnosť	242
15.4	Chyby posudzovateľa v procese posudzovania vierohodnosti	245
16.	Využitie kognitívneho interview v praxi vyšetrovania	
	a psychológia svedka	249
16.1	Potreba psychologického skúmania svedeckej výpovede	249
16.2	Psychologické determinanty presnosti svedeckej výpovede	253
16.3	Kognitívne interview ako efektívny nástroj vedenia výsluchu	258
17.	Prekonávanie kognitívnych limitov a emocionálnych blokov	
	vo výpovedi svedka	282
17.1	Psychologické stratégie práce s úzkostným svedkom	282
17.1.1	Aktivácia vedomo blokovaných spomienok svedka	286
17.2	Relatívne a absolútne úsudky v procese vytvárania svedeckej výpovede	289
17.3	Neverbálna komunikácia a jej význam pri vytváraní svedeckej výpovede	291
17.4	Facilitácia detailnej svedeckej výpovede	292
17.5	Psychologické aspekty práce s intoxikovaným svedkom	295
17.6	Výsluch svedka – cudzinca neovládajúceho slovenský jazyk	296

17.7 Kognitívne interview a psychologické aspekty výsluchu maloletých svedkov	297
18. Psychologické aspekty miesta realizácie výsluchu	303
18.1 Miesto ako determinant kvality svedeckej výpovede	303
18.2 Význam systematickej prípravy vyšetrovateľa na výsluch	308
18.3 Špecifiká výsluchovej miestnosti pri výsluchu obvinenej osoby	310
18.4 Kedy je vhodné začať s výsluchom svedka	311
19. Psychologicko-taktické aspekty kladenia otázok v rámci výsluchu ...	314
19.1 Význam správneho kladenia otázok v rámci výsluchu	314
19.2 Policajný žargón a používanie technických a odborných termínov pri kladení otázok v rámci výsluchu	324
20. Kognitívne procesy a ich význam pri vytváraní svedeckej výpovede	327
20.1 Úroveň spracovania informácií a jej význam pre vytváranie svedeckej výpovede	327
20.2 Konceptuálna a obrazová mentálna reprezentácia ako forma pamäťového kódu v procese vytvárania svedeckej výpovede	331
21. Kognitívne interview a psychologické stratégie oživovania pamäte svedka	338
21.1 Stratégie oživovania pôvodného kontextu vnímanej udalosti	338
21.2 Stratégie oživovania špecifických informácií v pamäti svedka	339
21.3 Stratégie kladenia otázok ako determinant aktivácie relevantných mentálnych reprezentácií	342
21.3.1 Princíp momentu a detailu a ich význam pri oživovaní mentálnych reprezentácií	345
22. Štruktúra kognitívneho interview	348
22.1 Jednotlivé fázy realizácie kognitívneho interview	348
22.1.1 Fáza I. – Úvodná časť kognitívneho interview	349
22.1.2 Fáza II. – Súvislý monológ svedka	351
22.1.3 Fáza III. – Aktivácia a identifikácia mentálnych reprezentácií svedka	354
22.1.4 Fáza IV. – Analýza a hodnotenie relevancie získaných informácií	358
22.1.5 Fáza V. – Ukončenie kognitívneho interview	359

23. Právno-psychologické aspekty nedovolených techník vyšetrovania	360
23.1 Nedovolené vyšetrovacie techniky a ich využívanie v historickom kontexte	360
23.2 Využitie nedovolených vyšetrovacích techník v praxi vojenského vyšetrovania	365
23.3 Charakteristika niektorých nedovolených vyšetrovacích techník v praxi policajného vyšetrovania	368
23.4 Psychologické a etické aspekty využitia nedovolených techník vedenia výsluchu v praxi vyšetrovania	369
23.5 Psychologicko-taktické aspekty realizácie nedovoleného nátlakového výsluchu.....	371
23.5.1 Nátlakový výsluch a jeho psychologický vplyv na vyšetrovaný subjekt	374
23.6 Niektoré právne aspekty nedovolených vyšetrovacích techník v kontexte vyšetrovania podozrivých a obvinených z terorizmu	378
24. Psychológia propagandy a extrémizmu	382
24.1 Úvod do problematiky šírenia propagandy a vykonávanie subverzívnych a dezinformačných aktivít z pohľadu psychológie propagandy	382
24.2 Psychológia propagandy v kontexte vedenia informačnej vojny	389
24.3 Psychologicko-taktické metódy vedenia informačnej vojny	402
24.3.1 Niektoré psychologické efekty využívané pri vedení informačnej vojny a šírení škodlivej propagandy	403
24.4 Niektoré technologické špecifiká a psychologické zákonitosti pri vedení informačnej vojny a pri šírení škodlivej propagandy	406
24.5 Psychologické aspekty identifikácie hybridného trollingu na sociálnych sieťach	409
24.6 Kritériá na identifikáciu hybridných trollov na sociálnych sieťach a weboch	416
24.7 Náčrt ďalšieho smerovania výskumu psychologicko-právnych aspektov šírenia propagandy v kontexte vedenia dezinformačných kampaní	418
24.8 Náčrt jednotlivých tematických okruhov súvisiach s ďalším výskumom propagandy a informačnej vojny.....	418

24.9 Niektoré psychologicko-taktické a právne aspekty vyšetovania trestných činov extrémizmu	420
24.9.1 Psychologická charakteristika osôb šíriacich škodlivú propagandu a extrémizmus	422
24.9.2 Potreba vytvorenia špeciálnych policajných metodík na vyšetovanie trestných činov extrémizmu	425
25. Koncept informačnej vojny v kontexte medzinárodného práva informačnej bezpečnosti	432
ZÁVER	441
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	443
ZOZNAM SÚVISIACICH ZÁKONOV	473
ZOZNAM SÚVISIACICH NARIADENÍ	474
ZOZNAM SÚVISIACICH DOHOVOROV	475
ZOZNAM OSTATNÝCH SÚVISIACICH DOKUMENTOV	476
PRÍLOHY	477
Príloha č. 1: Overovanie zázemia osoby (personal background check)	477
Príloha č. 2: Položky pre behaviorálnu analýzu svedka v priebehu výsluchu	485
Príloha č. 3: Osobná anamnéza obvineného	488
Príloha č. 4: Identifikácia kritických viet z transkriptu výpovede svedka – poškodeného	492
Príloha č. 5: Ukážka obsahovej analýzy transkriptu výpovede svedka dopravnej nehody	495
Príloha č. 6: Odborné vyjadrenie kriminálneho psychológa	498
Príloha č. 7: Príklady extrémistickej (neonacistickej) runovej a inej prevzatej symboliky	506